

ประสิทธิผลของการใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียน หลังการปฏิบัติในการฝึกปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน

Effectiveness of Learning Process Based on After Action Review on Community Health Nursing Practice

วัลยา ตูพานิช* อุบล ศรุตนาจารณ* สมใจ วินิจกุล*

Walaya Tupanich*, Ubol Saruthanajarn*, Somjai Vinijkul*

คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช กรุงเทพฯ ประเทศไทย (10300)*

Kuakarun Faculty of Nursing Navamindradhiraj University, Dusit, Bangkok, Thailand (10300)*

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติในการฝึกปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน ส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานการวินิจฉัยชุมชน การดูแลสุขภาพที่บ้านและงานอนามัยโรงเรียนของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด จำนวน 96 คน และใช้เกณฑ์จับคู่ (matched pair) แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมที่ได้รับกระบวนการฝึกปฏิบัติงานตามปกติ และกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) กลุ่มละ 48 คน ดำเนินการศึกษา 8 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติในการฝึกปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลของนักศึกษาและแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติงานการวินิจฉัยชุมชน การดูแลสุขภาพที่บ้านและงานอนามัยโรงเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ การใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติ การฝึกปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน

Abstract

The purposes of this quasi - experimental study were to examine the effectiveness of learning process based on After Action Review: AAR supporting the ability to work according to nursing process of nursing students, applied in community diagnosis, home health care and school health practices. The purposive sample of 96 the fourth year nursing students of Kuakarun Faculty of Nursing Navamindradhiraj University.

They were randomly assigned into both the experimental group and the control group along with matched pair design with 48 students in each group. The control group received regular learning and practice, while the experimental group received learning process based on AAR. The duration of process based on AAR was implemented 8 weeks. The instrument for data collection was the ability to work according nursing process and the satisfaction questionnaire of students toward community nursing practice. The data were analyzed using independent t - test. The result showed that the experimental group had significantly higher than score of the ability to work according to nursing process into community diagnosis, home health care and school health than the control group at .05 level and the experimental group had significantly higher mean score of satisfaction than the control group at .05 level.

Keywords : Effectiveness, After Action Review (AAR), Community Health Nursing Practice

บทนำ

การปฏิรูปการเรียนรู้หรือการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่ตนเองสนใจและจะต้องได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ กล่าวคือ กิจกรรมและประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียนควรเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง¹ การจัดการเรียนการสอนพยาบาลจึงกำหนดให้นักศึกษาทุกคนได้รับประสบการณ์ภาคปฏิบัติครบตามสมรรถนะที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการสถานการณ์ทางคลินิกที่เน้นให้นักศึกษาได้มีการพิจารณาและเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของผู้ป่วย ครอบครัวและชุมชนแล้วนำไปวิเคราะห์เพื่อค้นหาข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลเพื่อนำไปสู่การคิดแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจให้การพยาบาลที่ถูกต้องเหมาะสมต่อไป ซึ่งคุณภาพของการปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของผู้สอนหรืออาจารย์นิเทศสามารถส่งเสริมพัฒนาการของนักศึกษาด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย การนิเทศการปฏิบัติงานนอกจากจะช่วยให้ นักศึกษาสามารถค้นหาวิธีการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ แล้ว ยังช่วยให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล เพราะได้แบบอย่างที่ดีจากอาจารย์พยาบาล² ดังนั้นผู้สอนต้องจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเจริญเติบโตมีพัฒนาการไปตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ผู้เรียนจะตัดสินใจว่าจะเรียนรู้อะไรเมื่อไร และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างไร ผู้สอนต้องออกแบบ

การสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาตนเองว่าต้องการเรียนรู้อะไร และสามารถสนองความต้องการเหล่านั้นได้ดีที่สุด³

ระบบการศึกษาที่ดีควรเป็นระบบที่สอนให้คนคิดเป็น วิเคราะห์เป็น และประยุกต์ใช้เป็น⁴ ซึ่งความสามารถในการนำความรู้ทางการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติพยาบาลได้อย่างเหมาะสม เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความคิดที่ถ่วงถ่วงและประมวลความรู้ทางการพยาบาลที่มีอยู่มาใช้ เพื่อการตัดสินใจว่าอะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับผู้รับบริการ ซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ เพราะเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติจริง และต้องอาศัยเทคนิคและศิลปะในการประยุกต์ทฤษฎีมาใช้ที่เหมาะสม การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในชุมชนจะส่งเสริมให้เกิดการใคร่ครวญ เพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงกับหลักการและทฤษฎีต่าง ๆ ได้ชัดเจนมากขึ้น ผู้เรียนมีการทำกิจกรรมกลุ่ม มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน พัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ช่วยให้นักศึกษามีความสุข สนุกในการเรียน นำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) มีความเชื่อพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้ว่า “ความรู้เกิดจากการใคร่ครวญ ครุ่นคิด และจัดระบบจากปฏิบัติการจริงอย่างทันเวลา (Learning by Doing and Reflecting)” ให้ความสำคัญกับผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่จะเป็นผู้มีบทบาทหลักในการอำนวยความสะดวกให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้^{5,6,7,8} ความสำเร็จของ AAR จึงขึ้นอยู่กับฝีมือและประสบการณ์ของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อย่างมาก⁵ ดังนั้นผู้สอนหรืออาจารย์นิเทศต้องพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็น

ศูนย์กลางของการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้การสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันทางบวก ผู้สอนสนับสนุน ส่งเสริม แนะนำ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการใคร่ครวญ ครุ่นคิด และจัดระบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

วิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ ได้นำกระบวนการพยาบาลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชน ในกิจกรรมการวินิจฉัยชุมชน การดูแลสุขภาพที่บ้านและงานอนามัยโรงเรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพอนามัย การวางแผนให้บริการพยาบาลแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน และการประเมินผลบริการจากการติดตามผลการฝึกภาคปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน ในปีการศึกษา 2554 - 2555 พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีการฝึกปฏิบัติงานแบบแยกส่วน หรือมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานชุมชน ทำให้ไม่สามารถบูรณาการความรู้ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ทฤษฎีกับกระบวนการพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงาน¹⁰ ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุดเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งพิจารณาได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน จึงสนใจศึกษาประสิทธิผลของการใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติในการฝึกปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน ในกิจกรรมการวินิจฉัยชุมชน การดูแลสุขภาพที่บ้านและงานอนามัยโรงเรียน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการทบทวนวิธีการทำงานทั้งด้านความสำเร็จและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานและนำมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และคงไว้ซึ่งวิธีการที่ดีอยู่แล้ว ซึ่งใช้ชุดคำถามเพื่อการเรียนรู้ (Key Learning Point) 6 ข้อ ได้แก่

- 1) เราวางแผนกันไว้อย่างไร อะไรคือจุดหมายของการปฏิบัติ
- 2) เมื่อเราดำเนินการปฏิบัติไปได้ระยะหนึ่งแล้ว มีสิ่งใดเกิดขึ้นหรือสิ่งใดที่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
- 3) สิ่งใดไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
- 4) เรามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง
- 5) เราน่าจะทำให้สิ่งใดดีขึ้นกว่าเดิมบ้าง
- 6) ในการปฏิบัติครั้งต่อไป เราจะทำสิ่งใดที่แตกต่างจากครั้งที่ผ่าน ๆ มาบ้าง แล้วผลเป็นอย่างไร^{5,6,7,8} ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติในการฝึกปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน

วัตถุประสงค์เฉพาะของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานการวินิจฉัยชุมชน การดูแลสุขภาพที่บ้าน และงานอนามัยโรงเรียนของนักศึกษา ระหว่างกลุ่มควบคุมที่ได้รับกระบวนการฝึกปฏิบัติงานตามปกติ กับกลุ่มทดลองที่ใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติ

2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชนในวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน ระหว่างกลุ่มควบคุมที่ได้รับกระบวนการฝึกปฏิบัติงานตามปกติ กับกลุ่มทดลองที่ใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติ

สมมติฐานการวิจัย

1. กลุ่มทดลองที่ใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานการวินิจฉัยชุมชน การดูแลสุขภาพที่บ้านและงานอนามัยโรงเรียนของนักศึกษา สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับกระบวนการฝึกปฏิบัติงานตามปกติ

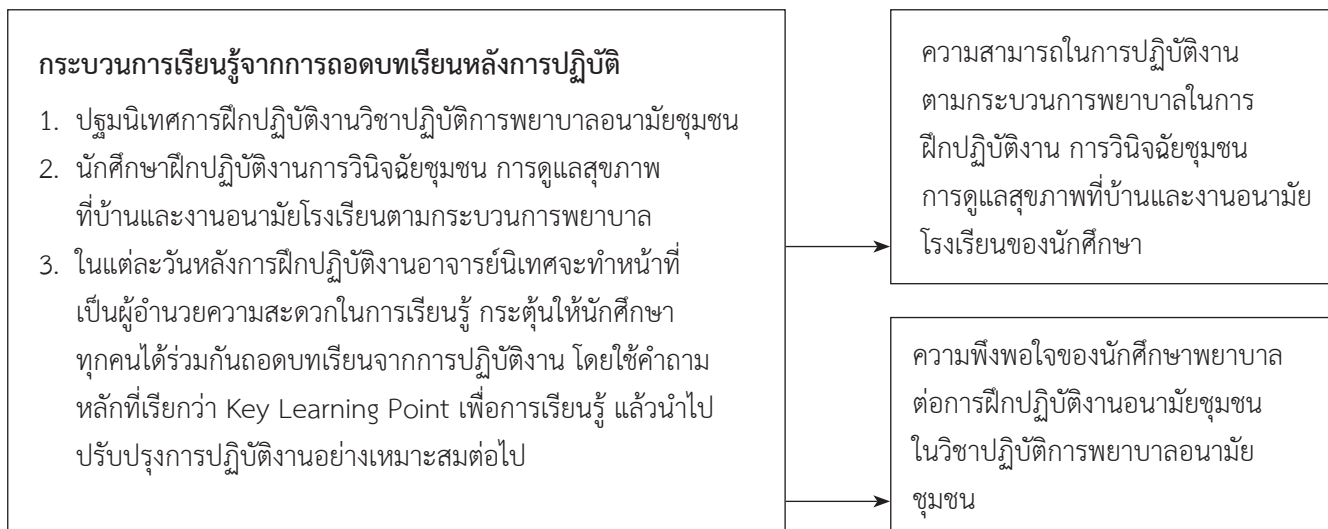
2. กลุ่มทดลองที่ใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชนในวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับกระบวนการฝึกปฏิบัติงานตามปกติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้มีกรอบแนวคิดมาจากกระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) มีความเชื่อพื้นฐานว่าความรู้เกิดจากการใคร่ครวญ ครุ่นคิด และจัดระบบจากปฏิบัติการจริงอย่างทันเวลา (Learning by Doing and Reflecting) ให้มีความสำคัญกับผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรืออาจารย์นิเทศที่จะเป็นผู้มีบทบาทหลักในการอำนวยความสะดวกให้กลุ่มนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติ

งานอนามัยชุมชนเกิดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการนิเทศการฝึกปฏิบัติงานรายวิชาปฏิบัติการอนามัยชุมชน โดยในแต่ละวันหลังการฝึกปฏิบัติงานอาจารย์นิเทศจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติ มีบทบาทในการสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง ไม่เครียด เพราะจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี สนับสนุนกระตุ้นให้นักศึกษาใคร่ครวญ ครุ่นคิด และจัดระบบการฝึกปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยจะใช้ลักษณะคำถามที่สร้างสรรค์ ไม่เข้มขู่ แต่เจาะลึกตามแนวคำถามหลักที่เรียกว่า Key Learning Point เพื่อการเรียนรู้ต่อไป 1. เราวางแผนกันไว้อย่างไร อะไรคือจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติ 2. เมื่อเราดำเนินการ

ปฏิบัติไปได้ระยะหนึ่งแล้วมีสิ่งใดเกิดขึ้นหรือสิ่งใดที่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น 3. สิ่งใดไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น 4. เรามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง 5. เราน่าจะทำให้สิ่งใดให้ดีขึ้นกว่าเดิมบ้าง 6. ในการปฏิบัติครั้งต่อไป เราจะทำสิ่งใดที่แตกต่างจากครั้งที่ผ่าน ๆ มาบ้าง แล้วผลเป็นอย่างไร เพื่อให้นักศึกษาทุกคนได้มีส่วนร่วม ช่วยกันคิดอย่างอิสระ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอความคิด มีการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อมาประกอบการใช้เหตุผล มีการสรุปการคิดแล้วนำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบมีกลุ่มควบคุมวัดหลังการทดลอง (Posttest - only control group design)

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ที่ฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน ปีการศึกษา 2556

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ ที่ฝึกปฏิบัติงานรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน ปีการศึกษา 2556 ระยะเวลาที่ดำเนินการศึกษา ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงธันวาคม 2556 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด จำนวน 96 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาด

ของกลุ่มตัวอย่างที่พอเหมาะกับการวิจัยกึ่งทดลอง คือ ควรมีจำนวนอย่างน้อย 30 คน และใช้เกณฑ์จับคู่ระหว่างกลุ่ม คือ เพศเดียวกัน อายุและระดับคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกัน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมที่ได้รับกระบวนการฝึกปฏิบัติงานตามปกติ และกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติในการฝึกปฏิบัติงาน กลุ่มละ 48 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติในการฝึกปฏิบัติงานรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน สร้างแบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาล และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชน

2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย และพิทักษ์สิทธิในการร่วมการวิจัย

3. การทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 กลุ่มทดลอง ใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการฝึกปฏิบัติงานในการฝึกปฏิบัติงาน โดยปฐมนิเทศนักศึกษา ก่อนการฝึกปฏิบัติงาน ร่วมกับการใช้คู่มือการฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชนของภาควิชาฯ เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติงาน ลงฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนตามกระบวนการพยาบาลในกิจกรรมการวินิจฉัยชุมชน การดูแลสุขภาพที่บ้านและงานอนามัยโรงเรียนในพื้นที่ชุมชนและโรงเรียนที่ได้รับมอบหมาย เป็นเวลา 8 สัปดาห์ และในแต่ละวันหลังการฝึกปฏิบัติงาน อาจารย์นิเทศทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติ สร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง กระตุ้นให้นักศึกษาทุกคนได้มีส่วนร่วมช่วยกันใคร่ครวญ ครุ่นคิด แลกเปลี่ยน เสนอความคิด โดยใช้ลักษณะคำถามหลักที่เรียกว่า Key Learning Point เพื่อการเรียนรู้ และสรุปผลการเรียนรู้ นำไปปรับปรุงวางแผนการปฏิบัติงานที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพต่อไป

3.2 กลุ่มควบคุม ใช้กระบวนการฝึกปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนตามปกติ โดยปฐมนิเทศนักศึกษา ก่อนการฝึกปฏิบัติงาน ร่วมกับการใช้คู่มือการฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชนของภาควิชาฯ เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติงาน ลงฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนตามกระบวนการพยาบาลในกิจกรรมการวินิจฉัยชุมชน การดูแลสุขภาพที่บ้านและงานอนามัยโรงเรียน ในพื้นที่ชุมชนและโรงเรียนที่ได้รับมอบหมาย เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ในแต่ละวันจะมีการประชุมหลังการปฏิบัติงาน (conference) อาจารย์นิเทศจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักศึกษา เพื่อสรุปการปฏิบัติงานและวางแผนงานต่อไป

4. ติดตามผลการวิจัย โดยการประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลของนักศึกษา 5 ขั้นตอน ได้แก่ การประเมินภาวะสุขภาพอนามัย (Health assessment) การวินิจฉัยการพยาบาล (Nursing diagnosis) การวางแผนแก้ไขปัญหา (Planning) การปฏิบัติงานตามแผน (Implementation) การประเมินผลการปฏิบัติงาน (Evaluation) ในการฝึกปฏิบัติงานฯ และสอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชนฯ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการฝึกปฏิบัติงานในการฝึกปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน โดยในแต่ละวันหลังการฝึกปฏิบัติงานอาจารย์นิเทศจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติ สนับสนุนกระตุ้นให้นักศึกษาทุกคนร่วมกันใคร่ครวญ ครุ่นคิด และจัดระบบการฝึกปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้คำถามหลัก (Key Learning Point) เพื่อการเรียนรู้

2. แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 80 ข้อ คำถามเป็นแบบประเมินค่า 4 ระดับ คือ ปฏิบัติได้ถูกต้องครบถ้วน ให้ 4 คะแนน ปฏิบัติได้ถูกต้องแต่ยังไม่ครบถ้วน ให้ 3 คะแนน ปฏิบัติไม่ครบถ้วนแต่ถูกต้อง ให้ 2 คะแนน ปฏิบัติไม่ครบถ้วนและไม่ถูกต้อง ให้ 1 คะแนน มีช่วงคะแนน 80 - 320 คะแนน ค่าคะแนนมาก หมายถึง นักศึกษามีความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการฝึกปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนมาก

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการฝึกปฏิบัติงานฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และให้ค่าคะแนนจาก 1 - 5 คะแนน มีช่วงคะแนน 20 - 100 คะแนน ค่าคะแนนมาก หมายถึง นักศึกษามีความพึงพอใจมาก

ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานฯ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการฝึกปฏิบัติงานฯ

2. การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ (content validity) โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาพยาบาล ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพยาบาลอนามัยชุมชน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านแนวคิด กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาวิจัย อย่างละ 1 ท่าน โดยพิจารณาความสอดคล้อง

ของคำถามกับนิยามตัวแปร ความชัดเจนของคำถาม จากนั้นผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้ถูกต้องต่อไป

3. การตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำเครื่องมือไปทดลองใช้เบื้องต้นกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ที่ไม่ใช่เป้าหมายที่ต้องการศึกษา 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค (Chronbach alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.87 และ 0.89

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาและควบคุมการวิจัยในคนของคณะพยาบาลศาสตร์และการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราชธิราช เอกสารเลขที่ R.12 วันที่ผ่านการอนุมัติ 6 สิงหาคม 2555 มีการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัยและสิทธิที่จะบอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงาน การวินิจฉัยชุมชน การดูแลสุขภาพที่บ้านและงานอนามัยโรงเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

	กลุ่มทดลอง (n = 48)		กลุ่มควบคุม (n = 48)		t	p
	mean	SD	mean	SD		
การวินิจฉัยชุมชน	3.61	0.22	3.38	0.45	3.14*	.002
การดูแลสุขภาพที่บ้าน	3.47	0.37	3.24	0.54	2.35*	.021
งานอนามัยโรงเรียน	3.61	0.33	3.23	0.48	4.46*	.000
การฝึกปฏิบัติงานในภาพรวม	3.58	0.25	3.31	0.45	3.50*	.001

*p < .05

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับกระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงาน การวินิจฉัยชุมชน การดูแลสุขภาพที่บ้าน

ให้กลุ่มตัวอย่างทราบและลงนามสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย ในเอกสารแสดงการยินยอมเข้าร่วมวิจัย การเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างเป็นความลับ ดำเนินการสรุปนำเสนอข้อมูลในภาพรวมและทำลายเอกสารของกลุ่มตัวอย่างเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และสถิติทดสอบที (independent t - test) โดยทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 91.67 เพศชายร้อยละ 8.33 อายุระหว่าง 21 - 23 ปี อายุเฉลี่ย 22.34 ปี (SD = 1.27) ระดับคะแนนเฉลี่ย (GPA) อยู่ระหว่าง 2.23 - 3.43

และงานอนามัยโรงเรียน รวมทั้งการฝึกปฏิบัติงานในภาพรวมทุกด้าน สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับกระบวนการฝึกปฏิบัติงานตามปกติ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชนในวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

	กลุ่มทดลอง (n = 48)		กลุ่มควบคุม (n = 48)		t	p
	mean	S.D	mean	S.D		
ความพึงพอใจต่อการฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชน	4.52	0.45	3.67	0.47	9.08*	.000

*p < .05

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับกระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชนในวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับกระบวนการฝึกปฏิบัติงานตามปกติ

อภิปรายผลการวิจัย

กลุ่มทดลองที่ได้รับกระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานการวินิจฉัยชุมชน การดูแลสุขภาพที่บ้านและงานอนามัยโรงเรียน รวมทั้งการฝึกปฏิบัติงานในภาพรวมทุกด้าน สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับกระบวนการฝึกปฏิบัติงานตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องจากกระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้เน้นการใช้การถอดบทเรียนหลังปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของนักศึกษา เมื่อมีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นในการฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชน โดยจัดให้มีการตรวจสอบทบทวนว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ให้นักศึกษาทุกคนในกลุ่มได้สะท้อนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อหาข้อดี ข้อที่ควรพัฒนาของการดำเนินงานและแนวทางหรือวิธีการที่จะปรับปรุงให้การดำเนินงานนั้นดีขึ้นในครั้งต่อไป ศึกษามีความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติงาน การวินิจฉัยชุมชน การดูแลสุขภาพที่บ้านและงานอนามัยโรงเรียนถูกต้องครบถ้วนมากขึ้น ภายใต้ความเชื่อว่าการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติมีเป้าหมายที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของ

การปฏิบัติ เป็นการทบทวนวิธีการทำงานทั้งด้านความสำเร็จและปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานเพื่อแก้ปัญหาและไม่ให้เกิดปัญหานี้จนสามารถทำได้ดีขึ้นในครั้งต่อไป ทำให้ทีมงานได้มีโอกาสในการทบทวนพฤติกรรมการทำงานของตนเองในกิจกรรมหนึ่ง ๆ ช่วยให้ทีมงานเข้าใจในเนื้องานมากขึ้น และเรียนรู้จากประสบการณ์นั้น ๆ การเรียนรู้ซึ่งกันและกันจะช่วยให้พัฒนาสมรรถนะการทำงานได้ดีขึ้น ช่วยให้ความรู้แก่ทีมงานและกระตุ้นให้ผู้ร่วมทีมได้คิดทำในสิ่งที่ถูกต้อง ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในอนาคตและช่วยกันเรียนรู้จากข้อผิดพลาด^{1,4,9} สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าการใช้กิจกรรมการถอดบทเรียนตามหลักกลาโมสูตรทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ 5 ด้าน ดังนี้ 1) มีสติและสมาธิอยู่กับกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ทบทวนบทเรียนและสรุปสาระสำคัญ 3) การศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง 4) การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้¹⁶ ผลจากการทบทวนหลังปฏิบัติงาน ความรู้ที่เพิ่มขึ้นหลังจากใช้แหล่งอ้างอิงแบบรวดเร็ว ได้แก่ ความรู้เรื่อง แนวทางการแก้ปัญหา ด้านเช็กอิน และห้องจำหน่ายบัตรโดยสาร¹² ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้⁹ และความร่วมมือในระดับมาก การแลกเปลี่ยนความรู้สามารถลดเวลาการเดินทางลดขั้นตอนในการทำงานได้ และผลการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน พบว่า บทบาทและความสำคัญของไอซีทีทำให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เกิดความรวดเร็ว ทันสมัย² ผู้เข้าร่วมโครงการได้พัฒนานตนเองในด้านการผลิตสื่อเพื่อรองรับการเติบโตของทีวีดิจิตอลประเภทบริการชุมชน หรือทีวีชุมชน ขณะทำงานและผู้เข้าร่วมโครงการได้รับรู้ถึงศักยภาพในการทำงานของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม จนสามารถสร้างชิ้นงานที่มีคุณภาพได้ รวมถึงได้ฝึกปฏิบัติจริง เรียนรู้จริง ลงพื้นที่จริงสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ และรู้จักการตั้งประเด็นข่าว⁵

กลุ่มทดลองที่ได้รับกระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติมีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชนในวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับกระบวนการฝึกปฏิบัติงานตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้จัดให้อาจารย์เตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจกับนักศึกษา ก่อนการฝึกปฏิบัติงาน ชี้แจงวัตถุประสงค์การฝึกปฏิบัติงาน แผนการปฏิบัติงาน ทำให้เข้าใจกระบวนการฝึกปฏิบัติงาน แนะนำแหล่งข้อมูลให้นักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม กระตุ้นหรือส่งเสริมให้นักศึกษาให้คิดวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการฝึกปฏิบัติงาน มีการประชุมปรึกษาหารือก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติงาน ให้อาสาสมัครนักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อการฝึกปฏิบัติงานชุมชน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ ส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความริเริ่มสร้างสรรค์ในการฝึกปฏิบัติงาน ให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สามารถประยุกต์ความรู้ในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติงานชุมชน พัฒนาทักษะการพยาบาลจากการฝึกปฏิบัติงาน ช่วยให้นักศึกษาปฏิบัติงานด้วยความเข้าใจในวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน เข้าใจกระบวนการพยาบาลในการแก้ปัญหาสาธารณสุขมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลให้นักศึกษาเกิดความพึงพอใจต่อการฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชนในวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับที่ว่ากระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติหรือการทบทวนหลังปฏิบัติงาน มุ่งพัฒนาหลายด้าน คือ การร่วมมือในกลุ่ม การยอมรับที่ตนเองที่แตกต่าง การสื่อสารให้บุคคลยอมรับซึ่งกันและกัน การทำงานร่วมกัน โดยเรียนรู้ว่าจะก่อให้เกิดศักยภาพต่อสังคมสูงสุด เรียนรู้ปรับเปลี่ยนโดยนำการปฏิบัติและปัญหาที่เผชิญอยู่จริงมาก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน การสังเคราะห์บทบทวนเพื่อยกระดับองค์ความรู้เพื่อปฏิบัติการจัดสภาพแวดล้อมให้คนได้เรียนรู้ร่วมกันจะสามารถเปลี่ยนคนไปสู่ระบบคุณค่าร่วมกันได้ แหล่งเรียนรู้มีมากมาย แต่แหล่งเรียนรู้จากเพื่อนมีความสำคัญจากการศึกษาวิจัยนี้ทำให้เห็นว่าการนำกระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติมาใช้เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานอนามัยชุมชนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยจะทำให้ให้นักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชนได้มี

การดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นได้ มีการตรวจสอบทบทวนว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยการสะท้อนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อหาข้อดี ข้อควรพัฒนาของงาน และวิธีการที่จะปรับปรุงให้การดำเนินงานอนามัยชุมชนดีขึ้นในครั้งต่อไป ก่อให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงาน การวินิจฉัยชุมชน การดูแลสุขภาพที่บ้านและงานอนามัยโรงเรียนเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีสมาธิอยู่กับกิจกรรมการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ เกิดความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เกิดความรวดเร็ว ได้รับรู้ถึงศักยภาพในการทำงานของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม จนสามารถสร้างชิ้นงานที่มีคุณภาพได้ รวมถึงได้ลงพื้นที่จริง ฝึกปฏิบัติจริง เรียนรู้จริง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการเรียนการสอน ควรนำแนวคิดการใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนต่อไป และรายวิชาทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติการพยาบาลอื่น ๆ ต่อไป เพื่อพัฒนานักศึกษาให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วย ครอบครัว และชุมชน ต่อไปอย่างมีคุณภาพ
2. ด้านปฏิบัติการพยาบาล ควรนำแนวคิดการใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อให้เกิดคุณภาพการบริการทางการพยาบาลต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการศึกษาเพียง 8 สัปดาห์ที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชน จึงควรมีการศึกษาต่อเนื่องระยะยาว หรือมีการติดตามผลความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลของนักศึกษาต่อ ในระยะ 3 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปี เพื่อประเมินความยั่งยืนของการใช้กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติในการฝึกปฏิบัติงาน

References

1. Office of the Higher Education Commission. Guide to Quality Assurance Higher Education. Bangkok : Pappim; 2008. (in Thai).
2. Somjai V. The Association among Learning Ability, Satisfactory and Happiness of Nursing Student in Community Health Nursing at Kuakarun College of Nursing. Kuakarun Journal of Nursing. 2009; 16(1) : 59-75. (in Thai).
3. Benya K., wanpen U. The Result of Teaching Physiology by Using Child - Centered Teaching Method in Borommarajonani Nursing College, Trang. Trang : Borommarajonani Nursing College; 2005. (in Thai).
4. Kriengsak C. Chomprart Nakkansuksa. [Internet]. 2014 [cited 2014 Feb 9]; Available from: http://kittiphumu.blogspot.com/2014/02/blog-post_3959.html. (in Thai).
5. Manat B., Wason T., Suntara T. Measurement and Evaluation of Learning The Curriculum. 2011 Mar 15-16, Kuakarun Faculty of Nursing. Bangkok : Navamindradhiraj University; 2011. (in Thai).
6. Meliza L., Goldberg L.R., Lampton. After Action Review in Simulation - Based Training. Florida : NATO OTAN Organization; 2011.
7. Mission - Centered Solutions. The After Action Review. Colorado : Mission - Centered Solutions; 2008.
8. United States Agency International Development (USAID). After Action Review. [Internet]. 2006 [cited 2015 Mar 12]; Available from: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADF360.pdf.
9. Kuakarun College of Nursing. Bachelor of Nursing Programme Update 2003 : nursing Revised 2009. Bangkok : Kuakarun College of Nursing; 2009. (in Thai).
10. Kuakarun Faculty of Nursing. Measurement and Evaluation of Learning in Community Health Nursing Practice Subject Report. Bangkok : Kuakarun Faculty of Nursing; 2011-2012. (in Thai).
11. AIDS TB and STIS Control Division. A-I-C Process Manual Relationship Community to Prevent and AIDS Solving Problem. Bangkok : Anamai; 2012. (in Thai).
12. Burachai S., Patcha K. Stores ways to intelligent enterprise knowledge management. Bangkok: the stars; 2009. (in Thai).
13. Wichai W., Marut P. The Use of the lessons learned by the Kalama Sutta of higher learning. Using Lesson Learned Activity by Galama Sutra of Higher Education Learners. [Internet]. 2014 [cited 2014 Mar 12]; Available from: <http://www.curriculumandlearning>. (in Thai).
14. Natthakarn K. Cites A Quick Check-In and Ticket Sales for A Community of Practice Airlines Ground Staff Using Engineering Knowledge. [Internet]. 2014 [cited 2015 Aug 12]; Available from: http://sci.npu.ac.th/news_docs/3_nat-takarn.pdf. (in Thai).
15. Anchittha S. A study of learning exchange model on information and communications technology of virtual community of practice in printed media business. [Internet]. 2015 [cited 2015 Aug 12]; Available from: http://www.thapra.lib.su.ac.th/thesis/resultthesis_th.asp?choice. (in Thai).
16. Korrakod C. After Action Review of Academic Outreach; Community Reporter Workshop. [Internet]. 2014 [cited 2015 Aug 12]; Available from: <http://gscm.nida.ac.th/gscmconference/images/Proceeding/2557/2-10.pdf>. (in Thai).